

www.bastinaobjave.com

IMAM MUSA KAZIM, mir neka je na nj!

- Čuvar Džaferovog sveučilišta;
- Mračna djela halifa u doba Imama Kazima, mir neka je na nj;
- Krvava tragedija u Fehu;
- Vlast nad srcima;
- Harun – čovjek s nekoliko lica;
- Ideal uspostave islamske vlasti

Kratak osvrt na biografiju Imama Kazima, mir neka je na nj!

Njegovo ime bilo je Musa, a nadimak Kazim; njegova majka je plemenita žena po imenu Hamida, a otac mu je šesti Imam hazreti Sadik, mir neka je na nj. Rođen je 128. godine po Hidžri u Abvi (selo u okolini Medine), a šehadet je dosegao 183. (ili 186.) godine po Hidžri.

Halife Imamovi savremenici

Od 148. h.g., odnosno od šehadeta Imama Sadika, mir neka je na nj, počinje period imameta hazreti Kazima. Tokom tog perioda Imam je bio savremenik sa sljedećim halifama:

1. Mensur Devaneki (136-158. h.g.);
2. Muhammed poznat kao Mehdi (158-169. h.g.);
3. Hadi (169-170. h.g.);
4. Harun (170-193. h.g.);

U vrijeme smrti Imama Sadika, mir neka je na nj, na vlasti je bio poznati abasidski halifa, nasilnik Mensur Devaneki. Mensur je osoba koja je, kako bi učvrstio temelje svoje vlasti, poubijao mnoštvo ljudi. Na tom putu nije samo šiije izrgavao mučenjima, već su stradavali i fakihi i velike ličnosti sunitskog svijeta ukoliko bi mu se suprotstavljali. Tako je Ebu Hanifa, zbog krivice što je izdao fetvu u znak podrške Ibrahimu (sinu Abdullaha Mahda, inače vođa ustanka u Iraku), bičevan i bačen u tamnicu.

Imam Kazim se nakon smrti svoga oca, kao dvadesetogodišnjak, suočio sa ovakvim vladarom nasilnikom koji se smatra jednim od najokrutnijih u islamskom svijetu ikada. Kad ga je Muhammed ibn Sulejman (upravnik Medine) obavijestio o smrti Imama Sadika, Mensur mu je ovako odgovorio: "Ako je Džafer ibn Muhammed odredio nekoga za svog nasljednika, pozovi toga sebi i posijeci ga." Međutim, uskoro mu od upravnika Medine stiže ovakav

odgovor: “Džafer ibn Muhammed je u svojoj oporuci odabrao petoricu za svoje nasljednike, a to su: halifa Mensur Devaneki, Muhammed ibn Sulejman (dakle sam upravnik Medine), Abdullah ibn Džafer ibn Muhammed (stariji brat Imama Kazima), Musa ibn Džafer (mir neka je na nj) i Hamida (supruga Imama Sadika).” Na kraju pisma upravnik Medine se pita koga od nabrojanih bi trebao posijeci? Mensur nije mogao ni zamisliti da će se suočiti s ovakvom oporukom, te se silno rasrdi i reče: “Sad nikoga ne možemo ubiti!”

Svakako, ovakva Imamova oporuka predstavljala je svojevrsan politički potez. Naime, hazreti Sadik, mir neka je na nj, još ranije je svog stvarnog nasljednika, narednog Imama, dakle hazreti Kazima, predstavio svojim odabranim sljedbenicima i članovima Alijeve obitelji. Međutim, s obzirom da je znao za mračne i opasne Mensurove namjere, sastavio je ovakvu oporuku kako bi zaštitio život sedmog Imama.

Čuvar Džaferovog sveučilišta

Analiza tadašnje situacije pokazuje da ne bi bilo opravdano poduzimati bilo kakve poteze i planove prema kojima bi Mensurova vlast pokazala osjetljivost. Stoga je Imam Kazim nastavio naučne aktivnosti svoga oca i ustrojio je vlastitu školu – ne onako obimnu kakva je bila Džaferova – i ondje se bavio odgojem izuzetnih učenika, budućih učenjaka i vrljih ličnosti.

Sejjid ibn Tavus piše: “Velika skupina prijatelja i odabranih sljedbenika Imama Kazima, mir neka je na nj, te osobe iz obitelji Hašimija, okupljali su se kod Imama, slušali su njegove dragocjene riječi i bilježili odgovore koje je davao na pitanja prisutnih, te su zapisivali svaku presudu koju bi donio o nekom pitanju.”

Sejjid Amir Ali piše: “Godine 148. Imam Džafer sadik, mir neka je na nj, umro je u Medini, no njegova škola se, srećom, nije ugasila, nego je nastavio voditi njegov nasljednik i sin Musa Kazim, mir neka je na nj, te je ona sačuvala svoj sjaj.”

Ne samo da je Musa ibn Džafer u naučnom pogledu zasjenio sve učenjake i osobe koje su se bavile znanošću, nego je i po svojim moralnim kvalitetima i izvanrednim ljudskim osobinama spominjan među elitom i pukom. Svim učenjacima bio je dobro poznat njegov izvanredni život i svi su hvalili njegovu visoko moralnu ličnost.

Ibn Hedžr Hejtemi, poznati sunitski učenjak i muhadis, piše: “Musa Kazim bio je nasljednik učenosti i znanja svoga oca, i odlikovao se njegovim savršenim vrlinama i moralom. Zbog samilosti i izvanredne strpljivosti i razumijevanja koje je pokazivao (u svom odnosu prema neukim ljudima) stekao je nadimak Kazim (onaj koji suspreže srdžbu), i u njegovo doba niko mu u pogledu božanskih znanja, učenosti i milosrđa nije sezao ni do koljena.”

Zločini halifa u doba Imama Kazima, mir neka je na nj!

1. Mehdi Abasi

Mračno doba Mensurove vladavine, koja je svoju tamnu sjenu rasprostrela cijelim islamskim svijetom, okončano je njegovom smrću, te je narod nakon 22 godine trpljenja patnji i pritisaka, napokon odahnuo.

Nakon Mensurove smrti, na scenu je stupio njegov sin Muhammed poznat kao Mehdi. Mehdijeva vlast sprva je naišla na topao prijem kod naroda, jer on je na početku pokazao

dobrohotnost, izdao je naredbu o općem pomilovanju i oslobodio je iz zatvora sve političke zatvorenike (Hašimije i ostale), te je okončao tlačenja, mučenja i pokolje naroda. Ljudima je vratio sva pokretna i nepokretna dobra koja im je njegov otac Mensur oduzeo i veliki dio imetka iz bejtul-mala razdijelio je narodu.

Kako piše poznati historičar Mesudi, ukupan iznos imetka koga je Mensur silom oteo narodu iznosio je šest stotina miliona dirhema i četiri stotine miliona dinara! U tu svotu ne ulaze prihodi od poreza na zemlju koje je Mensur ubirao od zemljoradnika. Budući da su, po Mensurovom naređenju, sva ova sredstva čuvana u posebnoj riznici pod nazivom “bejtul-mal potlačenih” (!), gdje je bilo zabilježeno ime posjednika svakog dobra, Mehdi je mogao razlučiti šta je čije i imetke je vratio vlasnicima ili njihovim nasljednicima.

Možda je jedan od razloga ovakvih Mehdijeve postupaka bio i to što su u Mensurovo doba ugušeni svi protutiranski pokreti alevija, tako da je vladao prividni mir.

U svakom slučaju, ova sloboda, sigurnost i ekonomski boljitak osigurali su zadovoljstvo različitih društvenih grupa i ubrizgali su novu krv društvenom i ekonomskom životu.

Naravno, da se ovakav program nastavio, donio bi izvanredne rezultate, ali, nažalost, nije dugo prošlo, a odnos se posve promijenio i novi halifa pokazao je svoje pravo lice i ponovo započeo sa antiislamskim programima svog prethodnika.

Središte raspusništva i nemorala

Na početku svog hilafeta, Mehdi, slijedeći u tome Mensura koji je bio prijek i oštar čovjek, nije na dvoru držao kojekakve paževe sklone dvorskim gozbama, i nije organizirao dvorske svečanosti i bankete. No, niti godinu nakon što je stupio na prijestol, počeo se ponašati drukčije, počeo je praviti dvorske svečanosti i gozbe, okružio se paževima, i koliko god da su ga oni koji su mu željeli dobro odgovarali od toga i govorili mu da se to ne može dobro svršiti, na njega to nije utjecalo, i govorio je: “Sretni su trenuci provedeni na gozbama, a život bez paževa ne bi bio prijatan.”

U ovome je toliko otišao u krajnost da više nije slušao ni savjete svog mudrog i vrlog vezira Jakuba ibn Davuda. On koji se u državnim pitanjima nikad nije oglušio o Jakubovo mišljenje i sve njegove planove i programe je bez zadržke provodio, odavši se gozbama i provodu više nije slušao njegove mudre i logične savjete.

Kad je Jakub, koji nije podnosio nemoral, raskoš i hedonizam na dvoru, vidjevši da ljudi iz Mehdijeveg okruženja u njegovom prisustvu, i to na dvoru islamskog hilafeta, organiziraju pijanke, rekao je: “Zar mi je radi ovoga ponuđen položaj vezira i zar si me zbog ovoga trebao?! Zar nakon pet namaza obavljenih u džematu da sjediš za trpezom i opijaš se vinom?!”

Međutim, dvorski paževi, navikli da novac iz bejtul-mala muslimana danonoćno troše na svoje užitke i zabave, ismijavali su se s Jakubovim riječima, podsticali su Mehdija da učestvuje na pijankama, i recitali su mu stihove:

Prođi se Jakuba i njegovih riječi,

Dođi, rujnim vinom svaku tugu liječi!

Ovakvo Mehdijevo ponašanje doprinosilo je širenju nemorala i razvrata u islamskom društvu, gazeli, poput onih pjesnika Beššara, koji su otvoreno poticali na nemoral prenosili su se od usta do usta, što je izazvalo protivljenje uglednih i čestitih ljudi.

Zabavljen provodima, Halifa nije poznao situaciju u narodu, tako da su rezultati nemorala i razvrata bili sve očigledniji, a porezni službenici žestoko nametima pritisnuše narod. I Sam Mehdi postade u tom pogledu strog, pa po prvi put uvede porez bagdaskim bazarima, što žestoko poremeti život zemljoradnika koji se sad nadoše pod teškim pritiskom.

Izuzetna strogost prema alevijama

Mehdijevo ponašanje po mnogo čemu je bilo drukčije od ponašanja njegovog oca Mensura, no kad je riječ o izuzetnoj strogosti prema alevijama, tu se nisu razlikovali. Mehdi, baš kao i Mensur, nije prezao od strogosti i svakojakih pritisaka u odnosu prema Hašimijama, i čak je u tome pokazivao veću strogost od Mensura. Mehdi je Alijeve, mir neka je na nj, potomke smatrao opasnošću po svoju vlast, i stoga je nastojao ugasiti svaki pokret koji bi oni predvodili. Žestoko se borio protiv svake sklonosti ka šiizmu i saradnji sa alevijskim prvacima.

Historičari pišu: “Kasim ibn Medžaši Temimi ostavio je nakon smrti oporuku, te je oporuka odnesena Mehdiu da bi je on svojim potpisom ovjerio. Mehdi počeo čitati oporuku, ali kad naiđe na rečenicu u kojoj Kasim izražava svoje islamsko vjerovanje, pa nakon očitovanja vjere u Božiju jednost i Muhammedovo poslanstvo, Alija spominje kao Imama i Poslanikovog zamjenika, baci oporuku na zemlju i ne pročita je do kraja.”

Zabrana vina u Kur'anu

Drugi primjer žestoke Mehdijeve suprotstavljenosti šiizmu jeste dijalog koga je u Medini vodio sa Imamom Kazimom, mir neka je na nj. Jedne godine Mehdi stiže u Medinu, i nakon posjete Poslanikovom, blagoslov i mir neka je na nj, mezaru, susrete se sa Imamom Kazimom, mir neka je na nj, sve s namjerom, kako je on to sebi umislio, da iskuša Imamovo znanje. Povede se rasprava o zabrani vina u Kur'anu, pa Mehdi upita: “Da li je Kur'an Časni zabranio vino? Ljudi uglavnom znaju da Kur'an odvraća od pijenja vina, ali nisu sigurni da li to znači njegovu zabranu.” Imam reče: “Da, u Kur'anu se vino izričito zabranjuje.” “A gdje u Kur'anu?”, upita Mehdi, pa Imam Kazim odgovori: “Ondje gdje Bog, obraćajući se Poslaniku, kaže: ‘Reci: Gospodar moj zabranjuje razvrat, i javni i potajni, i grijeh, i neopravdanu primjenu sile, i da Allahu smatrate ravnim one za koje On nikakav dokaz objavio nije i da o Allahu govorite ono što ne znate.’”¹

Onda Imam, nakon što objasni zabrana čega još se podrazumijeva ovim ajetom, reče: “Ono što se ovdje podrazumijeva pod izrazom *asam* a što je Allah ovdje zabranio jeste upravo vino, jer u drugom ajetu Allah kaže: ‘Pitaju te o vinu i kocki. Reci: oni donose veliku štetu, a i neku korist ljudima, samo je šteta od njih veća od koristi.’”² Onaj *asam* koji je u suri *A'raf* izričito zabranjen, u suri *Baqara* je imenovan kao vino i kocka. Dakle, vino je izričito zabranjeno Kur'anom.”

Pod snažnim utjecajem Imamovih argumenata, Mehdi se nesvjesno okrenu ka Aliju ibn Jektinu (koji tu bijaše prisutan) i reče: “Ova je fetva doista fetva Hašimije!” Ali ibn Jektin

¹ *Al-A'raf*, 33.

² *Al-Baqara*, 219.

kaza: "Hvala Allahu koji je ovo znanje dao vama, porodici Poslanikovojoj!" Mehdiju te riječi teško padoše, ali proguta svoju nelagodu i reče: "Pravo kažeš, ti rafidijo³!"

2. Hadi Abasi

Godina 169. nakon Hidžre u historiji islama poznata je kao krizna, teška i žalosna godina. Naime, te godine je nakon Mehdijeve smrti hilafet preuzeo njegov sin Hadi, mladić poznat kao rasmusnik, ohol i sirov, a njegova vladavina postade vrelo gorkih dešavanja koja će skupo koštati islamsko društvo.

Naravno, to što je Hadi naslijedio svoga oca nije bilo ništa novo, jer islamska vlast je već odavno, posredstvom halifa nasilnika, bila pretvorena u nasljednu monarhiju, i, kako kod Emevija tako i kod Abasida, prenosila se s koljena na koljeno. Prenos vlasti na taj način bio je praćen prisilnom i gorkom pasivnošću naroda, tako da je ova vrsta nasljeđivanja hilafeta već bila postala običaj.

Međutim, ono što je ovaj put bilo novo jeste da je sudbina muslimana prepuštena u ruke sirovom mladiću poput Hadija, koji nije posjedovao nikakve kompetencije za vladara, bio je odan strastima i rasmusničkom životu. Kad je preuzeo hilafet još nije bio napunio 25 godina, a u moralnom pogledu nije posjedovao ništa od osobina koje bi ga kvalificirale za tako odgovoran položaj odnosno upravu nad islamskim društvom.

On bijaše sklon piću, lahkouman i neodgovoran, pa se ni nakon preuzimanja hilafeta nije prošao svojih ružnih navika, te čak nije poštovao ni protokolorano ponašanje jednog halife. Osim toga, radilo se o okrutnoj, prijekojoj i zloćudnoj osobi.

Hadi je odrastao u nemoralnoj atmosferi abasidskog dvora, odnosno odgojen je u okrilju tog samoljubljevog i tiranskog režima. Da mu nije pripao hilafet, život bi provodio među oholim i praznoglavim mladićima koji nisu imali drugog cilja osim provoda i uživanja.

Sramotni banketi!

Za vrijeme hilafeta svog oca, Hadi je, skupa sa svojim bratom Harunom, pozivao skupine pjevača na raskošne dvorske gozbe organizirane novcem iz bejtul-mala muslimana, gdje bi se pilo, veselilo i bančilo. U tome je toliko pretjerivao da katkad čak ni njegov otac Mehdi nije mogao podnijeti sve one paževe i pjevače koje bi Hadi dovodio na gozbe. Tako je jednom Mehdi zabranio da gozbi prisustvuje tada poznati pjevač Ibrahim Musali, a pošto je Hadi navaljivao, Mehdi se naposljetku naljutio i bacio Ibrahima u tamnicu.

Hadi, koji je zbog ljutnje svoga oca katkad morao kontrolirati svoju razuzdanost, nakon očeve smrti i preuzimanja hilafeta slobodno se odao rasmusnom životu, i novac koji je predstavljao zajedničko dobro muslimana trošio je na noćne terevenke i rasmusna okupljanja.

Kako historičari prenose, pozivao je Ibrahima Musalija na dvor i satima bi slušao njegovo pjevanje, te se toliko vezao za njega da mu je ispoklanjao golem imetak, toliko da je ovaj za jedan dan od halife znao primiti darove u vrijednosti stotinu i pedeset hiljada dinara! Ibrahimov sin je govorio: "Da je Hadi poživio, mi bismo zidove kuće izgradili od zlata i srebra!"

³ Uvredljiv izraz kojeg zlobnici pripisuju sljedbenicima Poslanikove porodice kada žele da ih ponize, a znači otpadnik. (op. prev.)

Jednom Ibrahim Musali otpjeva Hadiju nekoliko pjesama i dovede ga u žestok zanos. Hadi ga zato pohvali i stalno je od njega tražio da ponovo pjeva. Na kraju banketa naredi jednom od svojih službenika da povede Ibrahima za ruku u riznicu bejtul-mala muslimana i dopusti mu da uzme koliko god novca želi, te da ga pusti čak i ako ovaj odluči uzeti sve što zatekne u bejtul-malu. Ibrahim priča: “Uđosmo u riznicu bejtul-mala i uzeo sam samo pedeset hiljada dinara.” (!!!)

S obzirom na ovakvo ponašanje, bilo je jasno da Hadi neće moći valjano obavljati odgovornu dužnost upravljanja muslimanskim društvom. Tako, u doba njegovog hilafeta, islamska zemlja, koja je na početku njegove vlasti uglavnom živjela u miru i sva područja i krajevi bili su pokorni središnjoj vlasti, poče uslijed njegovog zlog ponašanja i ružnih djela da vri i na sve strane javljalo se opće nezadovoljstvo.

Svakako, takva situacija izazvana je različitim razlozima, no faktor koji je više od bilo čega drugog izazvao nezadovoljstvo i bijes naroda bilo je okrutno ophođenje Hadija prema Hašimijama i Alijevima, mir neka je na nj, potomcima. Od početka svoje vladavine, Hadije je Alijeve potomke i Hašimije držao pod neizdrživim pritiskom, prekinuo im je isplaćivati njihovo pravo iz bejtul-mala koje im je Mehdi dopuštao, tako da je među njima zavladała nesigurnost i strah, a onda je Hadi naredio da Alijeve potomke iz različitih krajeva upute u Bagdad.

Krvava tragedija na Fehhu

Ovi pritisci i stalna maltretiranja od strane abasidskih vlasti navele su hrabre Hašimije da pruže otpor, te se, malo po malo, naspram svih tih nepravdi formirao pokret otpora abasidskim vlastima pod vođstvom jednog od unuka Imama Hasana Mudžtebe, mir neka je na nj, poznatog kao Husein Sahib Fehh.

Iako pokret još nije bio u potpunosti formiran, a početak ustanak planiran je za dane hadža, neizdrživa tlačenja od strane upravitelja Medine dovela su do toga da ustanak plane ranije.

Upravitelj Medine, poznat kao protivnik Poslanikove porodice, kako bi se ulagivao halifi, ali, izgleda, i zato da bi dokazao da je s pravom na tom položaju, svakog dana je nalazio nove izgovore da muči i maltretira plemenite ličnosti iz obitelji Hašimija. Tako ih je, recimo, prisiljavao da se svakog dana javljaju u gradsku upravu, no nije se zadovoljio ni time, već je od njih tražio da jedan za drugog garantiraju da se onaj drugi nalazi u gradu, te bi tako jedan čovjek bio kažnjavao zbog izostanka drugog.

Jednog dana oštro je kaznio Huseina Sahiba Fehha i Jahju ibn Abdullaha zbog izostanka jednog od uglednika Hašimija te ih je zadržao kao taoce. Taj čin je predstavljao iskru u buretu baruta i izazvao je eksploziju nagomilanog bijesa Hašimija. Njihov ustanak je počeo i u Medini je planuo plamen rata.

Ko je Šehid sa Fehha

Kako smo ukazali, vođstvo ovog pokreta preuzeo je Husein ibn Ali poznat kao Šehid sa Fehha, unuk hazreti Mudžtebe, mir neka je na nj. On je bio jedan od hašimijskih uglednika, hrabar, ugledan i moralan čovjek. Radilo se o plemenitom i darežljivom čovjeku koji je zbog svojeg lijepog morala i ljudskih kvaliteta uživao veliki ugled.

Rođen je od plemenitih i poštovanih oca i majke, koji su zbog svojih izuzetnih osobina bili poznati kao “par dobrih”, tako da je odrastao u vrloj, uglednoj i pobožnoj obitelji. Njegov otac, daidža, djed, majčin amidža i još nekoliko članova njegove porodice postali su šehidima budući da ih je poubijao Mensur Devaneki. Ova velika porodica dala je dosta žrtava na putu borbe protiv neprijatelja islama, te je uvijek bila ogrnuta tugom i žalošću.

Odrastao u takvoj obitelji, Husein nikad nije zaboravio šehadet svog oca i rođaka koje su poubijali Mensurovi najamnici. Sjećanje na njihov šehadet stalno je razdiralo njegov borbeni duh prožet antiabasidskim raspoloženjem, no zbog neprikladnih uvjeta bio je prinuđen na mirovanje.

Njegova još davno povrijeđena osjećanja dodatno su uznemirile nepravde Hadija Abasija, i naročito postupci upravitelja Medine. Bila je to kap koja je prelila čašu i on se odlučio na ustanak protiv Hadijeve vlasti.

Poraz pokreta

Pošto je Husein digao ustanak, veliki broj Hašimija i Medinjana dali su mu prisegu i upustili se u sukob sa Hadijevim snagama. Pošto su natjerali Hadijeve pristalice na povlačenje, nekoliko narednih dana opremali su svoje snage, a onda su se zaputili u pravcu Mekke kako bi, koristeći okupljanje muslimana na hadžu, od Mekke učinili uporište iz koga će se ustanak dalje širiti.

Vijesti o borbama u Medini i pokretu ustanika ka Mekki dođoše do Hadija, te on pripremi snage za borbu protiv njih. Dvije vojske sučeliše se u kraju poznatom kao Fehh i otpoče ogorčena borba. U toku borbe Husein i niz drugih hašimijskih uglednika postadoše šehidima, dok ostatak vojske bi razbijen, a neki padoše u zarobljeništvo, te su, nakon što su sprovedeni u Bagdad, pogubljeni.

Plaćenici Hadijeve vlasti nisu se zadovoljili samo njihovim pogubljenjem, nego ne dopustiše da njihova tijela budu sahranjena, odrubiše im glave i poslaše ih na Hadijev dvor u Bagdadu. Kako neki historičari pišu, radilo se o više od stotinu pogubljenih.

Poraz pokreta Šehida sa Fehha bio je žalostan i bolan događaj, i teško je pao šiijama, posebno članovima Poslanikove obitelji, koje je sve to podsjetilo na tragediju na Kerbeli. Ova tragedija bila je tako bolna i užasna da je, godinama kasnije, Imam Dževad rekao: “Nakon tragedije na Kerbeli, za nas nema veće tragedije od one na Fehhu.”

Sedmi Imam i Šehid sa Fehha

Ova dešavanja nisu bila nepovezana sa djelovanjem sedmog Imama. Naime, ne samo da je Imam bio upoznat sa pripremanjima i dizanjem ustanka, već je bio i u kontaktu sa Huseinom. Iako je sedmi Imam predvidio poraz pokreta, kad je uvidio da je Husein odlučan u svojoj namjeri, rekao mu je: “Iako ćeš postati šehid, ipak budi istrajan u svom džihadu i borbi protiv ovih gnusnih i zlih ljudi koji tvrde da vjeruju a ustvari nemaju vjere. Molim Boga da te nagradi na tome putu.”

S druge strane, Hadi Abasi je znao da je sedmi Imam najvažnija ličnost u Poslanikovoj porodici i da se hašimijski prvaci nadahnjuju njegovim instrukcijama. Nakon dešavanja na Fehhu Hadi je bio veoma srdit, jer bio je uvjeren da je pokretom u tajnosti rukovodio Imam, te

je stoga sedmom Imamu zaprijetio smrću i rekao je: “Kunem se Bogom da je Husein (Šehid sa Fehha) ustao protiv mene po naredbi Muse ibn Džafera, jer prvak ove porodice nije niko drugi do Musa ibn Džafer. Bog me ubio ako ga ostavim u životu!”

Iako je sedmi Imam hladnokrvno primio ove prijetnje, one su ipak izazvale ozbiljan strah među članovima Poslanikove, blagoslov i mir neka je na nj i njegove, porodice, šiija i Imamovih privrženika. No, prije nego je Hadi uspio ostvariti svoje prljave planove, svitak njegovog života se smotao, a vijest o njegovoj smrti izazvala je erupciju radosti i oduševljenja u Medini.

3. Harun Rešid

Emevijski i abasidski vladari, koji su nekoliko stoljeća u ime islama vladali islamskim društvom, kako bi osnažili svoju vlast i što snažnije podredili narod sebi, nastojali su ostvariti duhovni utjecaj na srca, priskrbiti povjerenje i poštovanje ljudi, e kako bi muslimani srcem prihvatili njihovu vlast i pokoravanje njima smatrali svojom vjerskom obavezom. Budući da srčana naklonost nije nešto što se može postići silom ili silom uništiti, bili su prinuđeni da narodu priđu prijetvorno i iskoriste lukavštine kako bi ostvarili duhovni utjecaj.

Svakako, Abasidi su u tom pogledu uživali prednost za kakvu su Emevije bili uskraćeni, a radi se o njihovoj rodbinskoj vezi i bliskosti sa Poslanikovom, blagoslov i mir neka je na nj, porodicom. Abasidi, koji su potjecali od potomstva Poslanikovog, blagoslov i mir neka je na nj i njegove, amidže (Abbasa ibn Abdul-Mutaliba), rado su isticali svoju vezu sa porodicom poslanstva i posredstvom nje su predstavljali sebe kao nasljednike hilafeta.

Ipak, njihova propaganda je u odnosu na šiitske prvake bila bez previše smisla, jer kad je riječ o pitanju hilafeta, pitanje nasljedstva nije bitno, nego je važno da neko posjeduje potrebne kvalitete, sposobnosti i duhovnu čistotu da bi bio vođa i predvodnik.

Drugo, pretpostavimo li da pitanje nasljedstva i ima neke veze sa ovom temom, opet potomci Zapovjednika vjernika, mir neka je na nj, imaju prednost nad ostalima, budući da su u bližem srodstvu s Poslanikom, blagoslov i mir neka je na nj i njegove.

Veliki šiitski prvaci, koji su posjedovali i lične kvalitete i bili u bliskom srodstvu sa Poslanikom, blagoslov i mir neka je na nj i njegove, uvijek su uživali poštovanje i naklonost naroda, i uprkos svim naporima emevijskih i abasidskih vladara da priskrbe duhovni utjecaj, uvijek bi terazije naklonosti puka prevagnule na stranu velikih vjerskih predvodnika iz Ehlibejta.

Vlast nad srcima

Ovo pitanje je, kad je riječ o abasidskim halifama, naročito potencirano u vrijeme Harunove vlasti. Harun je, i pored vlasti nad golemom teritorijom, osjećao da su srca ljudi još uz Musu ibn Džafera, mir neka je na nj. Harunu je to teško padalo i nastojao je po svaku cijenu umanjiti Imamov duhovni utjecaj. Nije mogao podnijeti da svakog dana prima izvještaje u kojima se kaže da ljudi svoje islamske poreze tajno uplaćuju Musu ibn Džaferu, te na taj način zvanično njega prihvataju za vladara i izražavaju svoju netrpeljivost prema abasidskoj vlasti.

Upravo iz takve zlobe, kad je Harun jednom prilikom vidio sedmog Imama pored Ka'be rekao mu je: “Jesi li ti onaj kome su ljudi tajno dali prisegu i odabrali ga za vođu?” Imam mu odgovori: “Ja vladam srcima ljudi, a ti njihovim tijelima!”

Ko je Poslanikov, blagoslov i mir neka je na nj i njegove, potomak?

Kako je naprijed ukazano, Harun se otvoreno oslanjao na svoje srodstvo sa poslaničkom lozom, i u svakoj prilici je to isticao. Jednom prilikom došao je u Medinu i otišao posjetiti Poslanikov, blagoslo i mir neka je na nj i njegove, mezar. Kad je stigao u harem Poslanikove džamije, vidje da se ondje okupilo mnoštvo ljudi iz Kurejša i drugih plemena. Harun se okrenu ka Poslanikovom mezaru i reče: “Blagoslov neka je na te, o Poslaniče Božiji! Blagoslov na tebe, o amidžiću moj!” Među tolikim skupom ljudi on tako izrazi svoju srodnost s Poslanikom islama, blagoslov i mir neka je na nj i njegove, i namjerno se pohvali time, želeći staviti ljudima do znanja da je halifa Poslanikov amidžić.

Tad se u tom skupu ukaza sedmi Imam, pa kad shvati Harunovu namjeru, priđe Poslanikovom mezaru i glasno reče: “Blagoslov neka je na tebe Poslaniče Božiji! Blagoslov neka je na tebe, oče moj!” Harunu te riječi teško padoše, tako da mu lice promijeni boju pa on nesvjesno reče: “Doista je to razlog za ponos!”

Tako Harun ne samo da je pokušao pred ljudima izraziti svoje srodstvo s Poslanikom, nego je čak na izvjestan način pokušao anulirati Imamovo srodstvo s Poslanikom. Jednom, tako, reče sedmom Imamu: “Kako vi tvrdite da ste Poslanikovi sinovi, kad ste ustvari sinovi Alijevi. Svako srodstvo računa prema djedu po ocu, a ne djedu po majci.” U odgovor, Imam Kazim, mir neka je na nj, prouči mu kur'anski ajet u kome se kaže: ‘I od potomaka njegovih (Ibrahimovih) Davuda, i Sulejmana, i Ejjuba, i Jusufa, i Musaa, i haruna – eto tako mi nagrađujemo one koji dobra djela čine – i Zekerijaa, i Jahjaa, i Isaa, I Il'jasa – svi oni su bili dobri.’”⁴ A onda reče: “U ovom ajetu Isa je spomenut kao sin velikih prethodnih Božijih poslanika, premda on nije imao oca i s poslanicima je bio u srodstvu samo preko svoje majke Merjeme. Dakle, shodno ajetu, sinovi se računaju i po majčinoj liniji. Tako se i mi preko naše majke Fatime ubrajamo u Poslanikovu djecu.” Harun nije mogao drugo nego začutati pred ovako snažnim argumentom.

U sličnim raspravama i dijalozima koje je sedmi Imam, mir neka je na nj, vodio sa Harunom, na Harunovo pitanje: “Zašto vi sebe nazivate Poslanikovim, a ne Alijevim sinovima?”, Imam mu je odgovorio: “Da je Poslanik, blagoslov i mir neka je na nj i njegove, živ i da prosi tvoju kćer, da li bi je udao za njega?” “Ne samo da bih je udao, nego bih se pred svim Arapima i ne-Arapima ponosio tim srodstvom!” odgovori Harun. Imam tad reče: “No kad je o meni riječ stavri stoje drukčije, jer niti bi Poslanik, blagoslov i mir neka je na nj i njegove, prosio moju kćer, niti bih ja kćer udao za njega.” “Zašto?!” začudi se Harun, a Imam, mir neka je na nj, objasni: “Zato što ja spadam među njegovo potomstvo i takav brak bi bio haram, dok ti nisi njegov potomak.” “Aferim, potpuno tačno!”, kaza Harun.

Čiji je ovo dvorac?

Jednog dana sedmi Imam, mir neka je na nj, dođe na jedan od velikih i raskošnih Harunovih dvoraca u Bagdadu. Opijen vlašću i moći, Harun mu oholo pokaza svoj dvorac, i upita: “Čiji je ovo dvorac?”

Na ovaj način Harun je htio pokazati Imamu svoju moć i veličinu. Imam, ne pokazujući ni najmanji interes za dvorac i njegove ukrase i ljepote, krajnje odrešito reče: “Ovo je kuća zabludjelih, istih onih o kojima Allah kaže: ‘Odvratću od znamenja Mojih one koji se budu

⁴ *Al-An'am*, 84-85.

bez ikakva osnova na Zemlji oholilo. I kakav god dokaz oni vide neće ga vjerovati; ako vide pravi put – neće ga kao put prihvatiti, a ako vide stranputicu – kao put će je prihvatiti. To zato što će dokaze naše poricati i što će prema njima ravnodušni biti.⁵” Harunu takav odgovor teško pade, ali on, skrivajući svoju srdžbu, onda upita: “Pa kome onda pripada ova kuća?” Imam odmah odgovori: “(Ako već hoćeš istinu) ova kuća pripada šiiijama i našim sljedbenicima, no drugi su je prisvojili silom i nasiljem.” Tad Harun upita: “Ako ovaj dvorac pripada šiiijama, pa zašto ga onda njegov vlasnik ne pohvali?” Imam, mir neka je na nj, odgovori: “Dok je građena, ova kuća je oteta od njenog stvarnog vlasnika, a kad je bude mogao izgraditi, tad će je vratiti.”

Harun – čovjek s više lica

Svaki čovjek je osoben po svom načinu razmišljanja i svojim moralnim svojstvima. Njegove moralne posebnosti i njegovo ponašanje su baš poput njegovog lica, odnosno upućuju nas na konkretnu i jasno određenu osobu. Neki ljudi, međutim, možda zbog nekih odgojnih propusta ili iz drugih razloga, imaju unutar svoje ličnosti neku vrstu duhovne oprečnosti odnosno neuravnoteženosti ličnosti. Takve osobe nemaju u svome biću samo jednu ličnost, nego se, u izvjesnom smislu, sastoje od dvije, ponekad čak i više ličnosti, te zato znaju ispoljavati posve različita, međusobno oprečna ponašanja, i to na način koji nas katkad zbilja ostavi zbunjenim.

Iako nam se na prvi pogled čini teškim za prihvatiti da su takve oprečnosti moguće, promotrimo li pažljivije ljudske osobine shvatit ćemo ne samo da je to moguće, već da je jako mnogo ljudi upravo takvo.

U psihološkoj literaturi danas čitamo da “čovjek vrlo lahko može pasti pod utjecaj lažnih emocija i nepostojanih htijenja. Odnosno, istodobno može biti i hiperosjetljiv i neemotivan, iskren i lažljivac, pošten i prijetvoran, te čak može uspješno lagati samoga sebe. Ne samo da je moguće da se u ljudskoj ličnosti takve oprečnosti nađu na okupu, nego upravo one i jesu sadržaji ‘svjesnog’ i ‘podsvjesnog’ u ljudskom duhu.”

Ovakve osobe, dakle, posjeduju u sebi međusobno suprotstavljene i oprečne emocije, te upravo zbog toga ispoljavaju neuravnoteženo ponašanje: istodobno mogu biti zaljubljenici lagodnog i luksuznog života i ispoljavati sufijiske odnosno asketske tendencije; pola njihove svijesti je pod utjecajem vjerskih naučavanja, dok druga polovica teži ka tjelesnim užicima i materijalnim dobrima. Ako takav uđe u džamiju, ponaša se poput iskrenog pobožnjaka, no nađe li se u krčmi, ne ispušta vinsku čašu iz ruku. S jedne strane može ispoljavati golemu okrutnost, a s druge strane može se pokazati krajnje milosrdnim.

Historija je zabilježila dosta primjera ovakvih podijeljenih ličnosti, a jedna od njih bio je i Harun al-Rešid. Harun, koji je rođen na halifskom dvoru i koji je od djetinjstva navikao na užitke i provode, prirodno je posjedovao sklonost ka hedonizmu i provodima, no atmosfera islamskog društva i njegov položaj istodobno su učinili da on bude musliman koji je vezan za propise islamskog nauka. Tako je njegovo biće bilo svojevrsna mješavina dobra i zla, ružnog i lijepog.

On je zbilja, kao rijetko ko drugi, ispoljavao čudne i kontradiktorne osobine. Tiranija i pravednost, milosrđe i okrutnost, vjera i bezvjerstvo, blagost i strogost bili su u njegovom biću izmiješani na čudan način. S jedne strane, nije prezaao od nasilja i tiranije i prolio je mnogo nedužne krvi, naročito kad je riječ o plemenitim i slobodarskim potomcima Poslanika islama, blagoslov i mir neka je na nj i njegove. S druge strane, kad bi slušao vazove uleme i

⁵ *Al-A'raf*, 146.

sjedio uz ljude čistoga srca, znao je gorko plakati pri pomisli na Dan sudnji. Obavljao je namaz, ali se i prepuštao pijankama, bančenjima i zabavama uz muziku. Slušajući savjete učenjaka, doimao bi se pobožnijim i skrušenijim od bilo koga drugoga, no kad bi sjeo na vladarski tron i počeo se baviti državnim pitanjima nije bio ništa manje okrutan od Nerona ili Džingiz-hana.

Historičari pišu: “Jednog dana Harun otiđe posjetiti Fudejla ibn Ajada, jednog od ondašnjih pobožnjaka i produhovljenih ljudi. Fudejl ga stade kritizirati zbog njegovog ponašanja i ružnih djela, zastrašujući ga Božijom kaznom koja čeka nasilnike. Slušajući te savjete, Harun je tako gorko plakao da se naposljetku onesvijestio! Kad dođe sebi, zatraži od Fudejla da ga ponovo savjetuje. Ista stvar ponovila se nekoliko puta: Fudejl ga je savjetovao, a Harun bi padao u nesvijest. Kad pođe, Harun dade Fudejlu hiljadu dinara da ih potroši na svoje potrebe.”

S ovakvim ponašanjem Harun je bio klasičan primjer podijeljene i rascjepljene ličnosti. Čini se kako je smatrao da je dovoljno zaplakati u strahu od Boga i onesvijestiti se, pa onda može ići činiti šta mu je volja. Imao je dvije hiljade robinja, a tristo njih bile su zadužene samo za pjesmu, ples i svirku. Prenosi se da je na jednoj terevenci naredio da se prisutnima podijeli tri miliona dirhema! Drugi put je na nekoj terevenci pjevača koji ga se posebno dojmio postavio za namjesnika u Egiptu!

Harun je jednu robinju platio sto hiljada dinara, a za drugu je dao trideset i šest hiljada dinara, ali s drugom je proveo samo jednu noć, a već sutradan ju je poklonio jednom od svojih dvorjana. Sam Bog zna šta je bio razlog takvog poklona!

Izvjescno je da se Harun tako rasipao novcem iz bejtul-mala muslimana, jer njegov djed Mensur, kad je preuzeo hilafet, nije, kako bi se obično kazalo, imao ni prebijenoga novčića. Dakle, radilo se o novcu koji je bio zarađen znojem i trudom siromašnih zemljoradnika i ubogog naroda, i svakako da je grozno da je trošen na ovakav način. Ipak, ponašajući se tako bahato sa zajedničkim imetkom muslimana, on je lio krokodilske suze i smatrao za sebe da je pobožan koliko i najčistiji ljudi!

Harunovo stvarno lice

Ahmed Amin, savremeni egipatski pisac, nakon navođenja dva moguća razloga za Harunovu (i tadašnjeg puka) sklonost ka užicima i provodima, a po njemu bi to bili, prvo, bolji uvjeti života i poći napredak društva u njegovo vrijeme, i, drugo, utjecaj Iranaca (koji su, prema njegovom mišljenju, od davnina bili skloni hedonizmu), piše:

“Treći razlog tiče se odgoja i naravi samoga Haruna. Prema mome mišljenju, on je bio hipersenzibilan mladić, no ne na način da bi se obavezno pokorio svojim emocijama, budući da je istodobno imao snažnu volju. Po svojoj naravi i odgoju, odlikovao se vojničkim duhom i mnogo puta je podizao vojske na istok i zapad, ali upravo ona njegova hipersenzibilnost, mladalački žar i snaga volje činili su da on posjeduje više lica: slušajući vaz, na njega bi to toliko utjecalo da bi počeo glasno plakati, dok bi slušajući muziku padao u takav zanos da nije imao pojma šta čini. Na jednoj njegovoj gozbi, gdje je pjevao Ibrahim Musali, saz svirao Beruma, a u def udarao Zelzel, Harun je pao u takav zanos da je, ne znajući za sebe, rekao: “O Ademe, da vidiš ko od tvoje djece danas prisustvuje mojoj gozbi, jako bi se obradovao!”⁶

⁶ Ahmed Amin ovaj dio prenosi od Ebul-Feredža Isfahanija iz knjige *Al-Aghani* (sv. 5, str. 241.).

U Harunu se razvijao interes za vjerska pitanja, ali je u njemu istodobno rasla i sklonost ka zabavi, pjesmi, svirci i terevenkama. Kao rezultat toga, on je klanjao, ali je i mnogo slušao muziku, pjesmu i poeziju i prepuštao se tjelesnim užicima. Njegova naglašena emotivnost ispoljavala se u različitim oblicima, ali uvijek na ekstremne načine.

U periodu kad je bio zadovoljan Barmakidima, iskazivao je izuzetnu naklonost prema njima i učinio ih je veoma bliskima dvoru, ali onda kad su izazvali njegovu srdžbu, odnosno kad su zavidnici uspjeli da ga okrenu protiv njih, potpuno ih je zatro i uništio.

Harun je izuzetno uživao uz pjesmu Ibrahima Musalija i učinio ga je bliskim dvoru koliko je bila bliska i ulema i sudije, no nikad sebe nije upitao zašto bi u džepove takvog čovjeka slijevao novac iz bejtul-mala muslimana?

Autor knjige *Al-Aghani* navodi jednu zanimljivu rečenicu, koja na najbolji način prikazuje Harunove oprečne emocije i njegovu neobičnu ličnost: “Slušajući vaz, Harun bi plakao više nego iko, a kad bi se rasrdio i raspalio, bio je okrutniji nego bilo ko drugi.”

Stoga nije čudo da se on predstavljao kao pobožna osoba, mnogo je klanjao, no kad bi se rasrdio, bez ikakve presude bi prosipao krv nevinih, a sutradan bi već na kakvoj gozbi padao u takav zanos da je bio van sebe. Takva svojstva u jednoj osobi nije teško zamisliti.”⁷

Iz naprijed kazanog jasna nam je prava Harunova ličnost i narav. Nažalost, neki historičari, baveći se njegovom ličnošću i ponašanjem te njegovom vlašću (i ljudima sličnim njemu), zanemaruju činjenice i, svjesno ili ne, prikazuju samo jednu stranu njegove ličnosti, dok onu drugu stranu previdaju. Međutim, za jedno objektivno i analitičko istraživanje nužno je uzeti u obzir sve aspekte jedne ličnosti i njenog ponašanja.

Harunove prevare i njegovo predstavljanje vjernikom

Kako smo na prethodnim stranicama kazali, iako su emevijski i abasidski vladari bili isti u pogledu svojeg izopačivanja islamske vlasti i suprotstavljenosti Poslanikovoj porodici, razlikovali su se po tome što emevijske halife – izuzmemo li Muaviju i još par halifa – nisu imali naročite odnose sa vjerskim uglednicima i učenjacima, nitu su ih ovi naročito zanimali, nego su se uglavnom bavili političkim pitanjima poput gušenja unutrašnjih pokreta, osvajanjem novih teritorija, finansijskim pitanjima države i slično. Ulemom i islamskim učenjacima uglavnom se nisu previše bavili i nije ih naročito zanimalo da svojoj vlasti daju islamski aspekt.

Međutim, kad je okončana vlast Emevija i kad su na scenu stupili Abasidi, dešavala se posve obratna stvar. Vlast je sebi nastojala dati vjerski karakter i počeli su pokušaji da se vjerske faktore iskoristi u interesu vlasti, tako da je njihovo ispoljavanje vjerske orijentacije i veza sa vjerskim uglednicima i učenjacima, posebno u vrijeme prvih abasidskih halifa, bio veoma izraženo. Postoji mnogo primjera tog nastojanja abasidskih halifa da se predstave vjernicima i psikrbe naklonost naroda na vjerskoj osnovi.

Georgy Zeidan piše: “Abasidske halife, fatimidske halife u Egiptu i emevijske halife u Andaluzu prevazilazili su mnoge problem insistirajući na svojoj vjerskoj orijentaciji. Na isti način svoju vlast osiguravale su i kasnije vlasti koje nisu bile arapske, poput Osmanlija.”

Kako bi osigurali naklonost naroda, ovakvi su sebe predstavljali kao Bogu bliske robove, a svoju vlast kao vlast kakvu Bog želi. Govoreći o utjecaju te lažne propagande halifa na narod

⁷ Amin, Ahmed, *Dahiyul-islam*, Kairo, Mektebetul-nehdetul-misriyye, sv. 1, str. 112-113. (uz neznatna skraćnja).

i o tome u kojoj mjeri je narod u to vjerovao, Georgy Zeidan dodaje: “Stvari su išle dotle da su ljudi govorili: ‘Abasidski hilafet će trajati dok Mesih ne siđe s nebesa, i ukoliko bi hilafet Abasida propao, Sunce bi zauvijek zašlo, kiša više ne bi padala i sve biljke bi se osušile!’” **(Naravno, Zeidan ovdje misli na sunite, jer šiije su još od vremena prve trojice halife, preko Emevija i Abasida, hilafet smatrali uzurpiranim i nisu mu priznavali legitimitet.)**

Abasidskim halifama su se svidale ovakve besmislice, tako da je čak i Harunu, koji je ipak bio inteligentan čovjek i u čije vrijeme je islamska kultura uznapredovala, bilo drago čuti ovakve stvari. Ako je u doba napredovanja i veličine islamskog društva halifa toliku sklonost prema tome, jasno je koliko je u doba smutnije praznovjerje preuzimalo mjesto istine, pa su se javljali ulizice i snishodljivci koji su ovakvim pričama nastojali zadovoljiti vladare i zapovjednike. Zato su takve ulizice Abasida Mutevekila nazivali Božijom sjenom na Zemlji i govorili su: “Ta sjena milosti spuštena je s nebesa kako i spasila ljude da ne izgore!”, a dvorski pjesnik, ulagajući se Ibn Haniju Al-Lemazu Fatimidu, kaže ovako: “Desi se ono što ti poželiš, a ne ono što je sudbina, pa zato naredi, jer ti si jednak s Odrediteljem!” (Dakle, naredba Božija i naredba halifina su jednake!!!)

Ipak, malo je ko među Abasidima ovakvim stvarima poklanjao toliko pažnje koliko Harun, no niko se i nije koliko on okoristio tim insistiranjem na vjerskom imidžu. Harun je veoma inistirao na tome da svojim postupcima i ponašanjem da vjersku boju te je za sve svoje zločine i terevenke pokušavao naći vjersko pokriće i sve objasniti na način da ono što čini izgleda sukladnim vjerskim propisima.

Kažu da je jedne godine tokom svoga halifata došao u Mekku, pa je tokom obavljanja obreda hadža mnogo dovio za svog liječnika, Džibrila ibn Behtišua. Hašimijama se to nije svidalo, ali Harun na njihove prigovore da je taj čovjek nije musliman nego zimmija, i da ne može moliti za njega, reče: “Da, ali moje zdravlje je u njegovim rukama, a dobro muslimana ovisi o mome zdravlju. Prema tome, dobro muslimana ovisi o dužini njegovog života i njegovom zdravlju, tako da u dovi za njega nema ništa sporno.”

Čudna je bila ta Harunova logika. Prema toj logici, svekoliko dobro muslimanske zajednice svodilo se na njegovu ličnost, i sve je trebalo biti podređeno očuvanju njegovog života. On, dakle, nije bio samo vladar, već je njegov život bio od vitalnog značaja po opstanak islamskog društva!

Moglo bi se pomisliti kako je pravdavanje svih djela i gestova osoba poput Haruna logikom vjere izuzetno teško, međutim on je, podmićući i kupujuć nekolicinu pravnika i fakiha okrenutih ovome svijetu, priskrbio sebi vjersko opravdanje za sve svoje postupke.

Sudsko vijeće

Jedan od jasnih primjera Harunovih prevara i njegovog pretvaranja da je odan vjeri jeste slučaj šehadeta odnosno ubistva Jahje ibn Abdullaha. Jahja ibn Abdullah, unuk Imama Hasana, ubrajao se među najveće uglednike Hašimija, bio je poznat i priznat čovjek, te je važio za jednog od osobitih drugova Imama Sadika, mir neka je na nj, i uživao je posebnu Imamovu naklonost.

U pobuni Huseina Šehida sa Fehha protiv tiranske abasidske vlasti Jahja je učestvovao u njegovoj vojsci kao jedan od važnih vojnih zapovjednika. Nakon poraza i Huseinovog šehadeta, sa skupinom ljudi je otišao u Dilam i ondje se posvetio agitaciji među narodom. Narod u tom kraju mu se pridružio i uskoro je formirao respektabilne vojne snage.

Onda je Harun na Dilam poslao vojsku sa Fadlom ibn Jahjom Bermekijem na čelu. Stigavši u Dilam, Fadl je postupio po Harunovom naređenju i otpočeo pregovore s Jahjom, mameći ga obećanjima i garantirajući mu sigurnost. Kad je Jahja uvidio da su se, usljed Harunovih i Fadlovih spletki, njegove snage osule i raspršile, bio je prinuđen prihvatiti garancije. Onda mu je Harun poslao pismo pisano vlastitom rukom u kome mu garantira sigurnost, nekoliko uglednika se potpisalo kao svjedoci, pa je Jahja došao u Bagdad.

Harun se sprva prema njemu ophodio blagonaklono, stavio mu je na raspolaganje golem imetak, ali je u tajnosti pripremao njegovo ubistvo. Onda ga je optužio da je u tajnosti okupljao ljude oko sebe i pripremao ustanak protiv vlasti, ali s obzirom da mu je već dao jasno i nedvosmisleno pismo garancije, nije mogao tek tako ubiti Jahju. Stoga je odlučio da to garantno pismo poništi fetvom koju bu mu pravnici izdali, te tako ozakoni ono što je namjeravao učiniti. Naredio je da se upriliči skup fakiha i sudija na kome će učestvovati Muhammed ibn Hasan Šejbani, Hasan ibn Zijad Levlevi i Ebul-Bahteri, i da se na njemu donese sud o valjanosti ili nevalidnosti pisma garancije.

Kad se sudsko vijeće sastalo, prvo je Muhammed ibn Hasan, prilično slobodan učenjak koji se, baš kao ni njegov učitelj Ebu Jusuf, nije prodao Harunu, pročitao garantno pismo, a onda je rekao: “Ovo je valjano i jasno pismo garancije i ne postoji način da ga se poništi.”

Onda pismo uze Ebul-Bahteri, pogleda ga i reče: “Ovo pismo garancije nije valjano i bezvrijedno je. Jahja je ustao protiv halife i poubijao neke ljude, pa ga ubijte, a neka njegova krv padne na mene!”

Haruna takva fetva izuzetno obradova, pa reče: “Ako pismo garancije nije valjano, onda ga pocijepaj!” Ebul-Bahteri tad pljunu na pismo i pocijepa ga. Harun mu onda darova milion i šesto hiljada dirhema i postavi ga na mjesto glavnog kadije, a Muhammedu ibn Hasanu zbog onakvog njegovog mišljenja zabrani da neko vrijeme izdaje fetve. Tako, na osnovu presude ovog sudskog vijeća, Jahja bi pogubljen!

Fetva u skladu s potrebom!

Kako smo ukazali, jedan od sudija koji su se prodali bio je i Ebu Jusuf, koga je Harun smatrao kadijom nad kadijama (*kadiyul-qadat*). On je uvijek uživao Harunovu naklonost budući da je svojom sposobnošću da iznađe argumente i ponudi objašnjenje za sve nalazio vjerska opravdanja za Harunove ružne postupke. Dobro svjedočanstvo toga bit će dva sljedeća primjera:

1. Na početku svog hilafeta, Harun se zaljubi u jednu od robinja svoga oca Mehdija. Kad joj izjavi svoju ljubav, ona mu reče: “Prođi se toga, jer ja sam spavala sa tvojim ocem (tako da imam status njegove žene).” No Harunu je bilo odveć stalo do nje i nije se mogao tek tako proći ove robinje, pa se obrati Ebu Jusufu i zatraži od njega da pronade neko rješenje. Ebu Jusuf hladnokrvno odgovori: “Zar bi trebalo prihvatiti tvrdnju svake robinje? Ne slušaj šta ona kaže, jer ona nije iskrena.” (Iako, prema propisima islamskog fikha, tvrdnja žene se prihvata i mjerodavna je pri presuđivanju.)

2. Jednog dana Harun zatraži od svog ličnog kuhara da napravi jelo od mesa mlade kamile. Pošto pojede taj ručak, Džafer Bermeki reče: “Svaki halifin zalogaj koštao je četiri hiljade dirhema.” Haruna te riječi začudiše, pa Bermeki objasni da je Harun jednom ranije zatražio to jelo, ali mu tad nije pripremljeno, pa su otad svakog dana klali po jednu mladu kamilu za kuhinju, u slučaju da halifa opet zatraži to jelo, te se ukupna vrijednost zaklanih kamila tako popela na četrismo hiljada dirhema.

Harunu, koji je inače novac iz bejtul-mala muslimana bez računice trošio na provode i raskošan život i nikad se nije postidio što tako troši novac siromašnih i vrijednih muslimana, ovaj put teško pade to što je čuo, pa, kako bi se iskupio, naredi da se siromasima kao sadaku podijeli milion dirhema. Naravno, ni taj novac nije bio njegova lična svojina, nego je pripadao bejtul-malu muslimana i trebalo ga je pravedno dijeliti među muslimanima, a ne da ga halifa dijeli kao sadaku ili dar.

U svakom slučaju, vijest o tome dođe do Ebu Jusufa. Ebu Jusufova životna filozofija svodila se na to da se sviđi halifi, te odmah smisli zanimljiv plan kako da opravda ovaj halifin postupak. Zato ode Harunu i upita ga zašto je neveseo. Kad mu Harun ispriča o čemu se radi, Jusuf upita Džafera: “Je li meso tih kamila bacano, ili su ga ljudi jeli?” Kad Džafer reče da su ljudi jeli to meso, Ebu Jusuf radosno kaza: “Blago halifi koji je zaradio golemi sevab, jer sve to meso poklanih kamila došlo je muslimanima, pa je Bog učinio da halifa i na taj način upiše veliko dobro djelo!”

I doista, meso zaklanih kamila su, da se ne bi pokvarilo i bilo bačeno bagdadskim psima, dijelili nekolicini siromaha, i to je po logici Ebu Jusufa bila halifina sadaka! Tako je za njega to, umjesto da se ocijeni kao rasipništvo i besmisleno trošenje imetka muslimana, bilo dobro djelo i sadaka!

S obzirom na naprijed kazano, sasvim je jasno u kako teškim uvjetima je djelovao sedmi Imam Musa ibn Džafer, mir neka je na nj. Dakle, ovaj Imam bio je suočen sa prevrtljivim halifom kakav je bio Harun, koji je iza kojekakvih pretvaranja i varki krio svoje pravo lice, predstavljajući sebe pravednim halifom i vjernikom.

Kako bi strgao njegovu krinku i pokazao svijetu pravi kvarni halifin karakter, sedmi Imam je bio prinuđen na stalnu borbu i trud. I doista, da sedmi Imam nije bio veličanstvena i izvanredna ličnost, pobjeda u toj borbi ne bi bila moguća.

Ali ibn Jektin – Imamov povjerenik na Harunovom dvoru

Ali ibn Jektin bio je jedan od istaknutih i odabranih učenika sedmog Imama. Ali bijaše čista i vrijedna ličnost, i uživao je posebnu Imamovu, mir neka je na nj, naklonost. Među šiijama je bio izuzetno ugledan i cijenjen.

Rođen je 124. h.g., potkraj emevijske vladavine, u Kufi. Njegov otac Jektin bio je žestoki pristalica Abasida, te ga Mervan Hamar (emevijski halifa) zato uhapsi i Jektinu se izgubi svaki trag. Ostavši bez muža, Jektinova supruga otiđe sa svoja dva sina, Alijem i Ubejdom, u Medinu. Nakon pada emevijske vlasti i dolaska Abasida na vlast, Jektin se vrati u Kufu i pridruži se Ebul-Abbasu Sefahu. Tad se i njegova žena sa sinovima vrati u Kufu. Tako je Ali ibn Jektin odrastao u Kufi i pridružio se kružoku učenika sedmog Imama.

Znanstveni stupanj Alija ibn Jektina

Kako svjedoče historičari i stručnjaci za biografije, Ali je spadao među odabrane drugove i istaknute učenike sedmog Imama, mir neka je na nj, te se dobrano okoristio druženjem s Imamom, prenio je od njega mnoštvo hadisa, no od Imama Sadika, mir neka je na nj, prenosi tek jedan hadis.

U društvu je bio veoma poznat i uživao je izuzetan ugled, a smatralo ga se i jednim od najistaknutijih učenjaka tog vremena. Napisao je sljedeća djela:

1. Masa'el 'inehu sadiq minel-melahim;
2. Menazeratuš-šak bi hadretihi;
3. Pitanja naučena od Imama Kazima, mir neka je na nj.

Koristeći se društvenim i političkim položajem koji je uživao, Ali ibn Jektin je učinio šiijama ogromne usluge i, kao što ćemo vidjeti, predstavljao je važan oslonac šiijama.

Vezirski položaj Alija ibn Jektina – šator za utočište šiija

Za vrijeme Mensurove i Harunove vlasti jedna za drugom su propadale oružane pobune šiija i Hašimija, pa je nakon šehadeta vođa tih pokreta i vojnih poraza njihovih snaga postalo sasvim jasno da je u datim uvjetima svaki oružani pokret osuđen na poraz, te da borbu treba voditi drugim sredstvima.

Imajući to na umu, sedmi Imam, mir neka je na nj, odbacio je svako ekstremno i otvoreno djelovanje, te se posvetio izgradnji ljudi i osvještavanju javnosti u pogledu prljave naravi abasidske vlasti, nastojeći da islam učini što prisutnijim u životu društva.

U okviru takvog programa, imam je zabranjivao saradnju sa tiranskim vlastima, ali je izuzetno dopuštao određenim provjerenim i odabranim osobama da preuzmu važne državne položaje. Naime, na taj način je bilo moguće ostvariti prisustvo na dvoru, a, s druge strane, to je predstavljalo i određeni oslonac za sigurnost naroda, posebno šiija.

Napredovanje Alija ibn Jektina na Harunovom dvoru bilo je upravo dio ovog programa. Za razliku od svoga oca koji je bio iskreni pristalica Abasida i koji nije vjerovao u imamat (na način kako šiije vide vođstvo ummeta), Ali je bio svjestan i postojan odnosno, prije svega, iskren šiija. Njegova ideja vodila bila je *intizar*, dakle nada u uspostavu ispravne i pravedne vlasti, za što je nužno odbaciti legitimitet tirana koji trenutno vladaju. Da je tako posve je očito iz dijaloga koje je vodio sa svojim ocem. Tako, jednom prilikom Jektin reče svom sinu: “Kako to da se desilo ono što je vaš predvodnik predvidio u vezi s nama (Abasidima), ali ono što je u vezi s vama (šiijama, odnosno vašom konačnom pobjedom) predvidio nije se desilo?” Ali mu odgovori: “Ono što je kazano o vama i nama došlo je sa istoga vrela. Međutim, budući da se vaša vlast već ostvarila, vi kažete da se radilo o tačnom predviđanju u pogledu vas. Ali, vrijeme naše obećane vlasti još nije došlo, a da su naši prvaci kazali: ‘Vlast Poslanikove, blagoslov i mir neka je na nj i njegove, porodice ostvarit će se za, recimo, dvjesto ili tristo godina’, to bi (zbog dužine čekanja) teško palo mnogim srcima i mnogi ljudi bi izgubili vjeru u to. No, kako bi nada ostala postojana, naši prvaci nisu odredili tačno vrijeme, i rekli su: ‘To će se uskoro desiti’, i tako su učinili da ljudi stalno pojavu obećanog Imama smatraju bliskom.”

S obzirom na ono što smo naveli, sasvim je jasno od kolike je važnosti bilo stizanje Alija ibn Jektina do važnog položaja u vladajućem aparatu.

Imamova podrška i uvjeti

Ali ibn Jektin prihvatio je vezirski položaj kod Haruna uz saglasnost Imama Kazima, mir neka je na nj. Kasnije je Ali u nekoliko navrata htio podnijeti ostavku na taj položaj, ali bi ga Imam svaki put odvratio od te namjere.

Ono što je Imam, hrabreći Alija da prihvati taj položaj, htio postići bilo je osiguranje života, imetaka i prava šiija te podrške njihovom tajnom pokretu. Imam Kazim, mir neka je na nj, rekao je Aliju: “Garantiraj mi jednu stvar, a ja ću ti garantirati troje.” “O čemu se radi?”, upita Ali, pa mu Imam kaza: “Garantiram ti troje: neprijatelj te nikad neće ubiti; nikad nećeš osiromašiti; nikad nećeš dopasti tamnice. Ali, ono što ti meni moraš garantirati jeste da ćeš svakom šiiji koji ti se obrati udovoljiti u pogledu potrebe koju traži od tebe, i da ćeš se prema njemu odnositi s poštovanjem.” Jektinov sin to prihvati, a Imam mu zagarantira ono što je obećao. Prilikom tog razgovora, Imam mu reče: “Tvoj položaj jeste vrelo časti tvoje braće (šiija), i nadati se da im posredstvom tebe Bog nadoknadi povrijeđenost i ugasi vatru smutnje njihovih neprijatelja.”

I doista, Ali ibn Jektin ostao je vjeran svome obećanju, i za svo vrijeme dok je obavljao ovaj položaj predstavljao je čvrstu tvrđavu i sigurno utočište šiijama, te je u tim teškim uvjetima odigrao važnu ulogu u osiguranju neophodnih pretpostavki za zaštitu života i nezavisnosti šiija.

Opasna tajna dužnost

Ali ibn Jektin je hums iz svoga imetka tajno slao sedmome Imamu, mir neka je na nj, i katkad bi u izrazito teškim i opasnim uvjetima dostavljao Imamu materijalnu potporu. Dvojica njegovih prijatelja prenose: “Jednom nas Ali ibn Jektin pozva k sebi, dade nam novac i pisma, i reče: ‘Kupite sebi dvije jahalice i, ne koristeći se javnim putevima, i predajte ovaj novac i pisma Ebul-Hasanu (Imamu Kazimu), ali tako da niko za to ne sazna.’”

Ova dvojica dalje pričaju: “Otišli smo u Kufu, kupili sebi jahalice, pripremili se za put i krenuli držeći se kozjih staza, dok ne stigismo u područje znano kao Betnur-rema. Ondje sjahasmo, dadasmo jahalicama da pasu, a mi sjedosmo da jedemo. Tad se na horizontu ukaza jahač u pratnji još jedne osobe. Kad se približi, vidjesmo da je to Imam Kazim, mir neka je na nj. Ustadosmo, nazvasmo selam i dadasmo mu novac i pisma. Tad i Imam izvadi pisma, pruži nam i h i reče: ‘Ovo su odgovori na pisma koja ste donijeli.’ Rekosmo: ‘Hrana i potrepštine su nam na izmaku, pa ako dopuštate, otišli bismo u Medinu da obnovimo zalihe, a i da zijaretimo Poslanika, blagoslov i mir neka je na nj i njegove.’ On zatraži da vidi naše zalihe, pa kad ih izvadismo, reče: ‘To će vam biti dovoljno do Kufe.’ Nije smatrao dobrim da odemo u Medinu, i reče nam: ‘Vi ste vidjeli Poslanika, i sad se, uz Božiju zaštitu, vratite.’”

Snaženje ekonomske pozicije šiija

Nema sumnje da svaka zajednica ili skupina okupljena oko zajedničkog cilja ima potrebu za izvorima finansija e kako bi te ciljeve mogli ostvariti. U slučaju da se dotok finansija prekine, dođe do zastoja u aktivnostima i pokretima. I šiije su također, na temelju tog općenitog principa, kako bi opstali i nastavili se kretati ka ostvarenju svojih svetih ideala, uvijek imali potrebu za materijalnom podrškom. Međutim, kroz različite historijske periode, šiije su,

posebno kad je riječ o njihovim borbenim snagama, uvijek bili pod ekonomskim pritiscima i onovremene vlasti, kako bi im oslabili snage, uglavnom su ih na različite načine izlagali takvoj vrsti presija.

U ovom pogledu, pored otimanja Fedeka od Fatime Zehre, mir neka je na nju, što je učinjeno s političkom pozadinom odnosno iz želje da se dodatno oslabi ekonomska pozicija Zapovjednika vjernika, u historiji islama nalazimo mnogo sličnih primjera, a jedan od takvih jeste i Muavijin odnos prema šiijama, posebno prema Hašimijama. Jedna od Muavijinih taktika kako bi od Huseina ibn Alija, mir neka je na nj, iznudio prisegu za Jezida, podrazumijevala je i izbjegavanje da se iz bejtul-mala isplati Hašimijama njihov udio, kako bi ih i na ovaj način primorao da daju prisegu.

Naredni primjer jesu ekonomski pritisci koje je provodio Ebu Džafer Mensur (drugi abasidski halifa. Naime, Mensur je provodio čitav mračni program proizvodnje gladi i siromaštva, a sve s ciljem da narod postane posve ovisan o njemu i njegovoj pomoći, te da, brinući se o tome kako da se prehrane, ljudi ne razmišljaju o važnim društvenim pitanjima. Jednom prilikom on je u prisustvu državnih uglednika i dvorjana, podrugljivim tonom, ovako objasnio svoje namjere da izgladni narod: “Beduini su u svojoj poslovi dobro kazali: ‘Drži svoga psa gladnim, pa će te u stopu pratiti zarad korice hljeba!’”

Kad je riječ o ovakvim ekonomskim pritiscima, njihove žrtve bili su naročito šiije i Alijevi sljedbenici, budući da su oni uvijek bili predvodnici i zagovornici borbe protiv halifa tirana.

Dakako, ni period harunovog hilafeta nije u ovom smislu predstavljao izuzetak. Štaviše, on je, prisvajanjem bejtul-mala muslimana i njegovim trošenjem na zabave, užitke i lagodan život njega i njegovih dvorjana, šiije uskratilo za ono što je bilo njihovo pravo i tako je slabio njihove snage.

Ali ibn Jektin, odani i iskreni drug sedmog Imama, koji je, premda je mrsio račune protivnicima šiija, stekao Harunovo povjerenje, imao je ovo u vidu, pa je koristeći se svim mogućim načinima stalno nastojao pomoći šiijama. Sedmom Imamu pokušavao je pomoći tako što je materijalno pomagao šiije, a njemu davao hums iz svoga imetka (a radilo se o velikim iznosima, katkad čak i o stotinu pa i tri stotine dirhema). Uostalom, poznato nam je da je upravo hums predstavljao istinsku materijalnu podršku islamskoj vlasti.

Sin Alija ibn Jektina priča: “Kad god bi Imamu Kazimu, mir neka je na nj, nešto trebalo ili kad se radilo o kakvoj važnoj stvari, pisao bi mome ocu da mu on kupi ono što mu je potrebno ili da obavi nešto za njega, ili da nešto obavi sa Hišamom ibn Hakemom. Pritom je Hišam priskako u pomoć samo kad se radilo o posebno važnim i osjetljivim stvarima.”

Prilikom putovanja Imama Kazima, mir neka je na nj, u Irak, Ali ibn Jektin požalio mu se na svoju situaciju, rekavši: “Vidite li kakvo je moje stanje (za kakvu vlast radim i s kakvim ljudima imam posla)?”, a Imam mu je odgovorio: “Bog među nasilnike postavi ljude koje On voli, e kako bi posredstvom njih došla pomoć dobrim robovima Božijim, a ti si jedan od onih koje Bog voli.”

Jednom prilikom kad je Ali ibn Jektin pitao Imama šta mu je činiti kad je riječ o saradnji s Abasidima po pitanju uzimanja poreza, Imam mu je rekao: “Učini tako ako nemaš izbora, ali pazi na imetak šiija.” Ali ibn Jektin poslušao je Imamovo naređenje, pa je tako šiijama zvanično naplaćivao porez, ali bi im onda taj novac krišom vraćao.

Zastupnici na hadžu

Još jedna od stvari koje mogu služiti na ponos Aliju ibn Jektinu jeste i to da je svake godine slao određeni broj ljudi u posjetu Kući Božijoj u svojstvu njegovih namjesnika, i tom prilikom svakom od njih dao bi po deset ili dvadeset hiljada dirhema. Broj tih ljudi kretao se od 150, katkad 200, a nekih godina i po 300 osoba.

Svakako, sobzirom na značaj i vrijednost hadža u islamskom učenju, ovakav postupak dokaz je nesumnjive vjere i pobožnosti Alija ibn Jektina, ali, uzemomo li u obzir poveliki broj onih koji su na ovaj način odlazili na hadž i visinu sume koja im je za to isplaćivana, uviđamo da je on ovim ostvarivao još jedan cilj. Dakle, računamo li koliko je hadžija on opremao i koliko novca im je davao, dakle dvjesto ljudi godišnje sa iznosom od po deset hiljada dirhema, zaključit ćemo da je u te svrhe godišnje trošio dva milion dirhema.

Usto, ovaj iznos koga je isplaćivao svake godine zasigurno predstavlja tek dio ukupnih godišnjih troškova Alija ibn Jektina, i to neznatan dio uzememo li u obzir sredstva koja je izdvajao za hums, zekat i sadaku. Uzememo li sve ovo u obzir lahko ćemo zaključiti da se radi o ukupnom iznosu koga bi teško bilo i izračunati.

Šejh Behai je prvi među šiitskim učenjacima koji je obratio pažnju na ovo pitanje. On ovoj stvari pristupa izuzetno pronicljivo, pa kaže kako smatra da je Imam Kazim, mir neka je na nj, dopustio Aliju ibn Jektinu da troši novac iz bejtul-mala muslimana, a Ali je onda, kao naknadu za obavljanje hadža, taj novac dijelio šiijama i niko od oponenta mu za to nije mogao prigovoriti. Dakle, to njegovo slanje ljudi na hadž bio je dio dobro osmišljenog plana i Ali ibn Jektin na taj način je popravljao i snažio materijalnu situaciju šiija.

Dokaz da je tako jeste i činjenica što se među onima koji su ovako poslani na hadž sreću i imena ličnosti poput Abdurahmana ibn Hadždžadža i Abdullaha ibn Jahje Kahilija, za koje se zna da su bili odabrani i omiljeni Imamovi drugovi te zasigurno omrznuti od strane vlasti i uskraćeni za svoja prava.

Druga važna stvar koju uviđamo u ovakvom postupku Alija ibn Jektina jeste to da je na ovaj način šiijama, posebno njihovim uglednicima, bilo omogućeno da prisustvuju hadžu kao svojevrsnom kongresu muslimana da ondje izlažu šiitske stavove i raspravljaju sa sljedbenicima različitih škola i pravaca, što je dovelo do svojevrsnog kulturnog buma šiizma.

Sačuvaj ovu odjeću!

U ovoj svojoj službi Ali ibn Jektin uživao je bezrezervnu podršku Imama Kazima, mir neka je na nj, a zahvaljujući Imamovoj ispravnoj prosudbi nekoliko puta je izbjegao izravnu opasnost. Jedan od tih slučajeva je sljedeća:

Jedne godine Harun je poklonio Aliju ibn Jektinu neku odjeću, među kojom je pažnju naročito privlačio jedan krzneni ogrtač crne boje izvezen zlatom, nalik ogrtačima kakve su uglavnom nosile halife. Ali je većinu te odjeće, pa tako i onaj skupocjeni ogrtač, darovao Imamu Kazimu, mir neka je na nj, odnosno poslao je Imamu tu odjeću skupa sa humsom koga je bio pripremio.

Imam prihvati poslani novac i odjeću, ali onaj naročiti ogrtač vrati natrag uz popratni pismo za Alija ibn Jektina u kome je stajalo: "Sačuvaj ovu odjeću i nikom je ne daj, jer bit će ti od koristi u onome što će ti se desiti."

Ali ibn Jektin nije shvatao razloge ovakvog Imamovog postupka, ali ipak sačuva onaj ogrtač. Međutim, uskoro Ali razriježi dužnost jednog svog službenika koji je zakazao u svojem poslu, a ovaj čovjek, znajući za Alijeve veze sa Imamom Kazimom i darove koje mu je slao, opanjka Alija Harunu i reče: “On vjeruje u imamat Muse ibn Džafera i svake godine mu šalje hums iz svoga imetka.”

Onda onu odjeću iskoristi kao svoj dokaz, pa kaza: “Posebnu odjeću koju mu je halifa svojevremeno poklonio, on je dao Musi ibn Džaferu.” Kad to ču, Harun se silno rasrdi, i reče: “Moram provjeriti o čemu se tu radi, a pokaže li se da si ti bio u pravu, prolit ću njegovu krv!” Potom odmah pozva Alija ibn Jektina i upita ga za onu odjeću. Ali odgovori: “Spremio sam je u jedan sanduk kako bi ondje bila sačuvana.” Harun mu naredi da donese taj ogrtač, pa Ali smjesta posla jednog od svojih slugu po njega i objasni mu: “Idi mojoj kući i od ključara uzmi ključ od te-i-te sobe, uđi unutra, pa otvori sanduk koga ondje nađeš; unutra ćeš vidjeti zamotuljak zatvoren pečatom, pa to donesi ovamo.”

Uskoro sluga donese onu odjeću u zamotuljku s rečenim pečatom i spusti to pred Haruna. Harun naredi da se razbije pečat i pogleda šta je unutra. Kad otvoriše zamotuljak, vidješe da se radi o upravo onom ogrtaču.

Harunova srdžba se stiša i on reče Aliju: “Nakon ovoga neću više vjerovati nikome ko te pokuša potvoriti.” A onda naredi da se Alija ibn Jektina bogato nagradi, a onog ogovaratelja strogo kazni.

Ideal uspostave islamske vlasti

Harun je znao da Musa ibn Džafer, mir neka je na nj, i njegovi sljedbenici njega smatraju uzurpatorom Poslanikovog hilafeta i vladarem tiraninom koji je silom i snagom preuzeo u svoje ruke ravnanje sudbinom muslimana. Znao je da ukoliko se oni ikad domognu dovoljne moći i snage, neće nimalo oklijevati da ga zbače s vlasti. Sljedeći razgovor između sedmog Imama i Haruna odlično prikazuje Imamove uzvišene ciljeve u pogledu uspostave islamske vlasti, a također nam predstavlja i Harunove prljave namjere.

Jednog dana Harun (možda kako bi iskušao Imama i ispitao njegove stavove) reče sedmom Imamu da je spreman vratiti mu Fedek. Imam na to kaza: “Spreman sam preuzeti Fedek pod uvjetom da mi ga vratiš u njegovim punim granicama.” Harun upita: “A koje su to njegove granice?”, pa Imam reče: “Kažem li ti njegove granice, nikad mi ga nećeš vratiti.” Harun je navaljivao i obećavao kako će učiniti šta god da treba. Onda Imam, mir neka je na nj, ovako odredi granice Fedeka: “Jedna granica – Aden; druga granica – Samarkand; treća granica: Afrika; četvrta granica: Urumija i Kaspijsko more.”

Sa svakom izgovorenom granicom Harun je bivap sve bljeđi, te naposljetku nije više mogao kontrolirati svoju srdžbu i reče: “Pa u tom slučaju meni neće ništa ostati!” Imam kaza: “Znao sam da nećeš prihvatiti, pa sam zato i izbjegavao da kažem.”

Ovakvim odgovorom Imam, mir neka je na nj, poručio je harunu: Fedek je simbol posjeda islamske države. Prema tome, želiš li mi vratiti moje pravo, onda mi moraš prediti sve teritorije islamske države. Tako, ovim razgovorom su na pravi način predstavljeni uzvišeni ciljevi Imama, mir neka je na nj.

Prikupljanje bejtul-mala

S druge strane, iako je naizgled vlast i moć bila u Harunovim rukama, on je vladao samo tijelima, ali ne i srcima ljudi. Vlast nad njihovim srcima, pak, pripadala je sedmom Imamu te su borbeni i prosvjetljeni muslimani, usljed svoje ljubavi prema Imamu, njemu predavali hums i ostali imetak koji je pripadao bejtul-malu. Harunu to nije bilo nepoznato i on je od svojih doušnika primao izvještaje da Imamu Musi ibn Džaferu sa sve četiri strane prostranog islamskog svijeta pristize imetak i materijalna dobra muslimana, te je on tako formirao vlastiti sanduk bejtul-mala.